

H.Turc.
495

161 H. Burb.

Hist. Fisc. 25

8

DE
PHILOSOPHIA
TURCICA,
ORATIO INAUGURALIS,

Cum,

Philosophicæ Professioni,

De novo Doctore ,

Auspicatò prospiceretur,

In splendidissimâ Panegyri ,

die XXX. Julii M. DC. XXCVI.

Recitata

^à

S A M U E L E S C H E L G U I G I O ,

S. Theol. D. & Prof. Publ. Athenæi Rectore atque
ad SS. Trinitatis Pastore.

G E D A N I ,

Typis ac Sumptibus **DAVIDIS-FRIDERICI RHETII ,**
Athenæi Typographi.

MAGNIFICO, GENEROSO, MAXI-
MEQUE STRENVO,
DN. CHRISTIANO
SCHROEDERO,
Reipubl. Gedanensis Præ-Consuli
Seniori, ac Protoscholarchæ,
de Patriâ, & re literariâ summè merito,
atque etiamnum merenti,
*Domino ac Patrono meo, æternâ mentis obser-
vantia, devenerando,*

S. P.

Tredeci^m propè anni sunt, quod ab augusto inclutæ
hujus Reipubl. Senatu, ex Thorunensi Gymnasio, Gedanum
gratiōsē vocato, de favore, de patrocinio, de beneficiis tuis gaudere
atque gloriari mibi licuit. Plato olim occasionem cum DĒO res
humanas gubernare statuebat; cuius pronunciati veritatem, non sine
commodo meo, identidem expertus sum. Occasio certè, nec quicquam
fortè aliud, Magnificentiae Tuæ tenuitatem meam commendavit.
Cum enim publicæ præcessem Bibliothecæ, cuius supremam, tunc tem-
poris, curam gerebas, accidit, ut ejus rei causā, quam uterque no-
strūm

strūm, pro muneriſ demandati ratione, in diſpari dignitate, pari tamen
fide, neque infeliciter gerebat, ſingulis ferè hebdomadibus conuenire-
mus, atque haud raro, in ſeram uſque noctem, commoraremur. Hæc
colloquia me virtutum tuarum admiratorem fecerunt, viciſſimque
Tibi me, nescio quo titulo, conciliarunt. Petro Trecensi Barbaries
ſuperiorum ſeculorum Comeſtoris nomen imposuit, quod libros pluri-
mos, animo atque memoriā, quodammodo deglutiſſe videretur. Non
minor me veneratio inceſſit variae lectionis, quā omnes penē eruditio-
niſ partes, ne mysteriis quidem Theologiæ exceptis, eā felicitate te ex-
hauiſſe, animadvertcbam, ut quæ vel juveni olim legiſſe contigerat, ve-
nerandā inſignis canicie, ſine ullā promeres hæſitatione. Nec dum ardor
ille erga literarum ſtudia deferbuit: Tametsi enim, in Praeconsulari fa-
ſtigio conſtitutus, ejusmodi exerceariſ oneribus, in quibus Euphrates olim
partem Philoſophiæ pulcherrimam conſistere ajebat; quando vide-
licet, cum Plinio Juniore, negotium publicum agis, cognoscis, judi-
cas, promis & exerceſt iuſtitiam, quæque alii docent, in uſu habes:
nihilo tamen ſecius, quantulum cunque temporis Tibi ſoli relinquitur,
libris ſupererfeſſe censes, hisque augendis ac evolvendis vacare honestiſ-
ſimam exiſtimas voluptatem. A quā ſententiā, cum nec me alienum
eſſe ſentiam, ſtatiſ atque Bibliothecam publicam, Te duce ac auſpice,
ingreſſus ſum, quem ut Directorem provinciæ mihi demandatæ, obſe-
quio debito uenerari jubebar, ſerio etiam ex animo amare cœpi.
Quod ſi autem, ut cum Platone iterum loquar, nullum majus bonum
accidere potest, quām ei, qui amat, amari; nā ego, cui ab eo
tempore, tot reciprocī amoris documenta obtigerunt, felicitate meā

Sublimi ferii ſidera vertice.

Nam conſiliis nunquam non ſalubribus me juviſti, imo primis potiſſi-
mū annis, cum, ut alienigena, cæli aequè ac genii Dantiscani pa-
rum

Nrum gnarus, & ut quod res est, dicam, quandoque impatiens es-
sem, sæpè prævenisti, prudentissimèq; in orbitā continuisti: Quòd
fortunæ meæ augerentur, publicè ac privatim, pro virili, neq; irrito
successu, operam dediti: Filiolam recens natam, sed nunc cælitibus
adscriptam, è sacro fonte levasti, precibusq; clementissimo Nomi-
ni obtulisti: Morbo gravi & ancipiti correptum, & non quatuor
aut septem digitis, quod Poëta de Nautis inquit, sed vix uno ac
ne vix quidem, à morte distantem, semel atq; iterum visitasti,
verbisq; & opere ipso, cum dispendio rerum tuarum, liberaliter
erexisti. Hæc atq; plurima alia, quibus paternum planè affectum
erga me testatus es, atque etiamnum testari soles, nisi gratâ mente
perpetim ruminarem, mortalium profectò iniquissimus, jure meri-
toq; haberer. Sed cum ultra preces & beneficiorum memoriam,
vix quicquam aliud, hostimenti loco, polliceri audeam, suscipe, quæ-
so, Patrone Maxime, devoti animi pignus, quæcunque basce lineo-
las, quibus non solvo debitum meum, sed duntaxat agnosco. Sol-
vat pro me DĒUS OPT. MAX.. qui & fidem suam inter-
posuit: Servet is Te Patriæ, atq; in eā Athenæo nostro, quam diut-
issimè: Provehat, quæcunque pro publico commodo moliris: Imple-
at, quod justis promisit, ut & Semen tuum sit in benedictione.
Gedani die VII. Augusti M. DC. XXCVI.

Generosæ Magnif. Tuæ

Observantissimus
Cultor,

SAMUEL SCHELGUIGIUS, D.

gra
atq;
hur
com
fort
Cur
por

I. N. J.

De

PHILOSOPHIA TURCICA,
ORATIO INAUGURALIS.

S. R. Majestatis Burggracie
eminentissime,

Viri Magnifici, Nobilissimi, Consultissimi,
Excellentissimi, admodum Reverendi, Amplissimi,
Clarissimi, Spectatissimi,
Humanissimi,

Domini, Patroni, Fautores, Collegae, Hospites,
Amici, debitâ observantia colendi, hono-
randi, deamandi,

Et tu, Spes Patriæ, florentissima Civium hu-
jus Athenæi corona.

Non amplius Hannibal Turcicus ante ExORDI-
Christianorum portas est, sed mutatâ rerum ^{UM.}
facie, postquam invictissimi Regis atque Do-
mini nostri JOHANNIS III. & foedera-
torum Principum, maximè Saxonici Electoris (a) virtu-
te,

(a) Antonius Malegonnellius, in Panegyrico, Johanni III. Poloniae Re-
gi, Romæ habito Anno 1684. Primum belli imperium fortissimi Saxones excepere,
qui

te, propè Viennam, ingenti clade affectus, ab infirmis pedibus auxilium petiit, victricibus copiis, hinc à Germanis, illinc à Venetis, urgetur; quibus Sarmatæ nostri, Roxolanis auspicatissimo foedere armorumque societate, adversus communem orbis Christiani direptorem, juncti, ut in hostico, quo infestis signis contendunt, palmam faciant dubiam, à DEO OPT. MAX. devotis gemitibus & suspiriis, precamur. Revomat tandem insatiable ille omnium gentium latro, quæ tot seculorum decursu, contra jus fasque, degulavit: Eruet semeras provincias: Subjiciantur vicissim DEO ac Salvatori nostro, quotquot perfidi Muhamedis jugum, cum ferre cogerentur, quæ mutari non poterant, aliquandiu admiserunt: Eat Rex noster clementissimus, angelico stipatus præsidio, gloriamque nominis, jampridem fortibus ausis prudentique & optatâ rerum, pace belloque feliciter gestarum, administratione partam, novis augeat trophæis: Eat, inquam & recuperato Camenecio, devictis ac eversis Tataris, liberatis è servitute Moldavis & Valachis, capistrato Danubio, territâ Constantinopoli, viator & triumphator redeat. Nos verò quid interea suscipiemus? aut quomodo muneris nostri partes explebimus? Quando olim Philippus Macedonum Rex, cum exercitu adventare ferebatur, Corinthii omnes operi intenti, alijs arma parabat, alijs muros substruebat, alijs

qui tanquam pro modo virtutis, fortunæ gradus deberetur, primâ in acie consti-
tuti, illatis ultrò acceptisque vulneribus, in vestigio quisque suo samæque superflui-
tes, cecidere, hanc indigni illius imperio Principis, à quo gloriofissime ducebantur.

alius aliud, quod arcendo hosti idoneum videbatur, comportabat. Hæc cum cerneret Diogenes, ridiculus ille sapientiæ ostentator, quod nullâ in re quispiam ministerio ejus uteretur, pallio succinctus, ipse dolium in quo habitabat, magnâ per Craneum (sic Corinthiorum Gymnasium vocabatur) sedulitate, sursum ac deorsum volvebat. Rogatus autem à quopiam ex familiaribus, cur hoc faceret? *Meum, inquietat, dolium agito, ne solus, inter tot laborantes, nihil agere deprehendar.* Ita omnino nec nobis licet esse otiosis, cum Rex noster clementissimus, totque alii Christianorum Heroes, in hoc unum incumbunt, ut Turca inquiratur, invadatur, profligetur. Verum enim verò, probè memores istius, quod nonnemo sapienter monebat: *Quam quis artem novit, eam exerceat:* nec catapultis ligna, aut balistis sassa torquebimus: nec ariete impulso quassabimus mœnia: nec currus falcatos emittemus: nec pluteis capita armabimus adversus propugnatores. Absint ista à nobis, quos divina voluntas alii provinciæ destinavit: Absint & reliqua nocendi instrumenta, quæ veteribus ignota, recentiorum temporum sagacitas excogitavit. Horum cum nec appellations exactè noverimus, eo duntaxat apparatus, quem à Vegetio, Frontino, Æliano, similibusque bellicæ simplicitatis Scriptoribus, legendo accepimus, ubi sagaci temporis occupationes describendi necessitas imponitur, nos oportet esse contentos. Nihilo tamen secius, maja-ra, quam Diogenes olim, & nisi prorsus fallimur, utilio-**PROPO-**
ra audebimus: Nempe Turcas ipsos aggredi animus est, SITIO:

verùm togatos, atque eà lege, ut stylo nobis pro pilo uti liceat. Pares igitur cum paribus, inermes adversum inermes, in arenam prodimus, PHILOSOPHIAM TURCICAM, quoadusque, intra paucissimos dies, penetrare nobis licuit, per vestigaturi, ut sicuti licebit, virtutem in hoste laudemus, frequentius autem stulta atque inepta dogmata, quorum fertilissima seges est, cum refutatione haud indigeant, recensendo conficiamus. Quod dum facere molimur, attentionem à vobis, Patroni, Fautores, Amici, omnium ordinum honoratissimi dilectissimique, non petimus magis, quàm speramus, imo planè nobis pollicemur.

TRACTA- Apud Barbaros olim viguisse Philosophiam, Græcos-
TIO. que ab iis sapientiâ primùm imbutos esse, historiæ testan-
tur, (b) & Tatianus Assyrius, ex Philosopho gentili Chri-
stianus, intrepidè asserit, inquiens: (c) *Non decet vos,
ō Græci, odio prosequi Barbaros ē ipsorum placitis inuide-
re.* Quod enim apud vos studium, nonne à Barbaris ori-
ginem traxit? Referri huc merentur Assyriorum & Ba-
byloniorum Astrologi, quos à patriâ Chaldæos dixerunt, itemque Ægyptiorum Sacerdotes, Persarum Magi, Indo-
rum Gymnosophistæ, Celtarum Druidæ & Bardi, Ba-
etrianorum Semanæi, quos haud pauci ex Græcis, Do-
ctrinæ hauriendæ gratiâ, non sine fructu, adierunt. Enim-
vero

(b) Diogenes Laertius, de Vitis Philos. in Prooêm. Utiliter hic adhibebi-
tur Dn. D. Christiani Kortholti, Tractatus, quem olim, ut Adjunctus Colle-
gii Philosophici in Academiâ Jenensi scripsit, de *Philosophia Barbaricâ*.

(c) Orat. ad Græcos init.

vero & in hunc usque diem, diversæ Philosophorum sectæ, in amplissimo Sinensium imperio, sapientiam profitentur, è quibus præcipua Confutium sequitur, Socratem Sinensem: sic enim à Christianis vocari solet; cum quod Socrati coævus fuisse creditur, tūm quod exemplo illius, morum imprimis doctrinam excoluit: Non minor certè viri istius apud suos in Oriente autoritas est, quam Platonis & Aristotelis, in occidentali orbis tractu. (d) Similiter inter Muhamedanos, Philosophia multos, neque in omnibus, infelices reperiit alumnos. Mauri ex Africâ in Hispaniam introduxerunt Averroem suum, sive ut rectius vocatur Avenroem, qui in libris, quos edidit, mentem Aristotelis adeò dextrè expressit, ut per excellentiā Commentator meruerit salutari. (e) Plures sapientiæ mystas produxit Arabia, qui cum subtilissimè disputatione, *Loquentium* nomine insigniti sunt, è quorum numero, præ cæteris inclauerunt Ibn-Phurek & Schastanæus. (f) Persæ etiamnum cum Poësi, Astronomiæ diligenter invigilant, siderumque scrutatores, qui à Rege

A 3

&

(d) De Sinensium Philosophiâ legatur Joh. Neuhofii Itinerar. in Germanicam lingvam translatum p. 250. seqq. 297. seqq. De Mathesi eorundem multa inveniuntur in Historicâ Relatione de ortu & progressu Fidei, in Regno Chinensi, per Missionarios Societatis Jesu. Sinensibus Philosophis jungi possent Japonii, de quibus videatur Bernh. Varenius Descript. Japoniæ c. 25. (e) J. G. Vossius de Sect. Philos. c. 17. §. 19. Qui plura de Maurorum re literariâ scire avet, evolvat Joh. Leonis Africam, ubi mira inveniet de Collegiis, Bibliothecis, Virisque doctis apud Maroccanos p. 152. 157. & apud Fessanos p. 282. seqq. (f) Hottinger. Hist. Orient. L. 2. c. 6. p. 347. Aliorum Philosophorum doctorumque Virorum inter Arabes nomina, atque laudes, recenset Gabriel Sionita, de Orientalium Urbibus & Moribus c. 2, & 13.

& Principibus magni aestimantur, Minatzim vocari solent. (g)

At monstrum fortè putabitur, quod de Philosophiâ Turcicâ dicere constituimus. Qui enim quæso & quales illi sunt, quorum instituta rimabimur? Si appellationem species, Turca sive Turcus hominem rudem & agrestem significat: (h) unde ipsos nominis hujusce adeo pudet, ut pro eo Muslimi, sive Musulmani, id est salvati, aut credentes, dici malint. (i) Ingenia tamen & mores eorum, qui originem ad priscos referunt Turcas, ab aviti nominis ratione, ne latum quidem ungvem discedunt. Quo fit, ut cum rebus gerendis censeantur impares, plerisque momenti cujusdam officiis, in Turcico Imperio apostatae aut apostatarum liberi, Christianis sati majoribus, præficiantur. (k) Nunquid ergo Mercurium aliquem, ex ligno tam pravo aut inepto, fabricari posse, autumamus? Accedit odium Turcarum erga literas, quo incensus Imperator Omarus, Muhamedismo vix nato & à matre, ut sic dicam, adhuc rubente, ut solus in

pretio

(g) Olear. Itiner. L. 5. c. 28. p. 626. (h) Laonicus Chalcondylas, de Rebus Turcicis L. 1. (i) Joh. Leonclavius Pandect. Turcic. c. 22. p. 228. *Osmanni, affectant appellationem Musulmanorum & Turcos se dici nolunt.* Cæterum de voce *Muslimus* & *Musulmus*, extant notatu digna apud Joh. Jacobum Hofmannum, Lexici Univers. Continuat. Lit. M. (k) Videatur Archontologia Cosmica D. T. V. Y. è Gallico in Latinum versa, per Joh. Ludov. Godofredum p. 683. in primis autem Joh. Bapt. Montalbanus, Comment. Rer. Turcic. inquiens: *Apostatis aditus statim ad omnes dignitates patescunt: Rudes enim cum Turcae sint, ac nullo disciplinarum generi dediti, artificiorum nil proprii inventi, sed omnia à nobis habeant, nil mirum, si externe opis indigi, eos qui à nobis desciscunt, tanquam sibi profuturos, commodo aique honore recipiant.*

pretio haberetur Alcoranus, libros Philosophicos æquè ac alios, quos nancisci poterat omnes, undique conquistos, in balnea comburendos distribuit, quibus calefaciendis, per integrum semestre inservierunt. (l) Ne quis credat, ab eo tempore mutatos esse Turcarum animos, audiamus, quid de iis Wenceslaus Baro à Budowâ, multorum annorum peregrinatione exercitatus, quique inter Barbaros molliora fata, quàm domi inter suos expertus est, (m) ut testis oculatus, cui fidem derogare nefas foret, liberis consignatum reliquerit: *Ipse met, inquit, ab aliis audiri, quod Turcæ, quæ in Alcorano extant, cognoscere nequeant: Siquidem prohibitum est, ne in linguam Turcicam transferatur, exceptis quibusdam exiguis compendiis, in quibus precationes eorum & ritus quidam continentur.* Atque alio in loco pergit: *Turcæ nihil aliud discunt, præterquam legere & scribere, sed eorum quàm paucissimi: Derident enim studia & libros omnes, tam ethnicorum, quam aliorum.* (n) Quos ergo Philosophos somniabimus, inter fungos & stipites, peponem, quod ajunt, pro capite & cerebrum in calcaneo gerentes? Ita quidem se res habet, qui inter Turcas animum ad studia applicent, Oc-

(l) Gregorius Abul-Pharajius, in Histor. Dynastiarum, ex Editione Edvardi Pocockii p. 114. (m) Hic Baro, unus ex iis fuit, qui propter electionem Friderici Palatini, in Regem Bohemiæ, extremo suppicio Pragæ affecti sunt: De eo in Histor. Persecutionum Ecclesiæ Bohemicæ 1648. in 12. editâ, legimus p. 229. *Excellentis Vir erat ingenii, literaturâ insignis, etiam publicis scriptis clarus, peregrinationibus per Germaniam, Italiam, Galliam, Angliam, Turciam (ubi septennium exegit) celebris, zelo fervidus, ætate venerabilis (LXXIV. annorum) dignitatibus eminens — subditorum non Dominus, sed Pater.* Quam graviter & eruditè Cappuccinos & Jesuitas in carcere suo confutaverit, extat ibidem p. 232. seqq. (n) In Circulo Horologii Lunaris & Solaris. p. 154. 169.

Occurrunt rari nantes in gurgite vasto,
 ut cum reliquis collati, qui instar pecorum ventri obedientiu[m], silentio vita, n[on] transigunt, propè nulli videantur. Fo-
 ventur tamen in ip[su]s etiam Turciā scholæ, non inferiores,
 duntaxat, sed & superiores, quibus Salomon Schweigge-
 rus in Itinerario suo, (o) Academiarum imponere titulum
 nullus dubitavit. Ne quis Autorem nomine abusum
 esse existimet, accuratè insuper progressus, quos Turcæ
 in studiis suis facere solent, descriptsit. Nam, si ut
 par est, ei qui præsens omnia accuratè perspexit,
 credimus, Scholaſticus, qui cum legendi, scriben-
 dique rationem imbiberet, *Tſchochda*, eorum lingvâ
 dicebatur, postquam idoneus esse comperitur, Collegio
 superiori insertus, Grammaticam Persicam, Arabicam
 & Turcicam pervolvit. Hanc viginti libellis inclusam,
 in Etymologiam & Syntaxin distingvunt, quarum illa
Sarf, hæc *Narf* appellatur. Grammaticam excipit Di-
 alectica sive *Mantic*, ut cum illis loqui nobis liceat; hanc
 verò sex libri in *Kelam*, qvâ voce Rhetoricam & Philo-
 sophiam denotant. Confecto isthoc curriculo, qvi vi-
 rum se præsttit, *Talismanes*, id est, Magister artium ha-
 betur. (p) Idem tamen, si ad altiora aspiret, in supremo
 Colle-

(o) L. 2. c. 30. p. 109. (p) Leonclavius Pandect. Turc. c. 34. p. 245.
 ex Ludovico Bassano Jadrensi, Legis peritos apud Turcas, cum Ecclesiasticis
 personis inter Christianos, ita comparat, ut *Muphi* sit quasi Papa, *Cadilescherus*
 quasi Archi-Episcopus, *Cadi* quasi Episcopus, *Hoggias* quasi Presbyter, *Talis-
 manes* quasi Diaconus. Nec tamen in eo contradicit Schweigero nostro:
 Fortè enim non nisi Magistri artium, apud Turcas, hujusmodi Diaconatus,
 aut Gradus Diaconatui respondentis, capaces sunt.

Collegio, quod *Medresa* vocatur, Theologiæ & Jurisprudentiæ admovetur. Sola excluditur Medicina, quam Turcæ ex scholis ad tonstrinas & pharmacopolarum officinas, suo tamen damno, relegate conservaverunt. Hæc Schweiggerus memoriæ mandata reliquit, à quo non dissentit Georgius Christophorus à Neitzschiz, Eques Misnicus, qui septennium integrum orientali itineri impendit. (q) Ab eo Constantinopolì quinque hujusmodi scholæ numerabantur, in quibus singuli Sophi (ita enim Studiosi audiunt) singula Musæa atque in iis lectulum & qui mensæ vices supplet, tapetem habebant. Primo anno cuivis binæ vestes & in diem duo exigui panes, adjunctâ potus loco aquâ hordeaceâ porriguntur. Altero anno stipendum quotidie Aspro unico (quod nummi genus est,) (r) atque tertio duobus augetur. Si quis lautiùs vivere expetit, de suo addat, aut calamo scriptorio mereatur.

B

tur,

(q) L. 4. Itiner. c. 3. p. 42. In Archontologiâ Cosmicâ, similia habentur p. 673. seq. nisi quod pro binis panibus diurnis, quatuor singulis distribui legamus. Additur: *Præcipuum eorum lucrum est, quod libros describunt, undstantum accipiunt pecunia, ut non modò alere se, sed & gule operam dare possint.* Obeunt præterea opulentiorum domus, ut eorum privatim instituant liberos. Nulli autem evadunt perditiores, in omni juventute Turcicâ, quam Scholastici: Nullum enim genus est petulantia, aut malitia, quod non impunè committant, abuientes privilegiis, quibus eos diversi Principes ornaverunt & ad omnem projecti audaciam.

(r) Leonclav. Pandect. Turc. c. 18. p. 221. Nummi minimi ex argento, Græcis Aspri, Turcis Acse nominantur: Reineccius in Appendice ad Beluacensem, perperam scribit Asperos. — Et Græcis quidem Aspri ab albedine dicti sunt, ut Italî bianchi, Gallî les blancs, certa nimirum & ipsa monetæ genera — color albus eisdem Aspros dicitur — Aspros autem voco, Latinam vocem Nummulos respiciens, quæ subintelligitur: Nam Græci quidem Aspra dicunt &c.

tur, oportet. Stephanus Gerlachius refert, (s) Constantinopoli in Scholâ, Solymanni templo adjunctâ, quinque *Muderes* seu Professores atque in aliâ, quam Sultanus Bajazethes fundaverat, Muftium, qui Sacerdotum in Turciâ caput est, docuisse. Stipendium verò Doctorum, septuaginta in diem Aspros non excedere, multis verò minus porrigi, idem testatur. (t) Sed & Michael Hebererus, Scholam hujusmodi Peræ sive Galatæ, quæ Constantinopoleos trans Bosphorum quodammodo suburbium est, observavit, in quâ circiter quadringenti juvenes, sub variis Magistris educabantur & holoserico vestiti incedebant. (u) Ex quibus utique patet, Constantinopoli Apollinem non prorsus exulare. De aliarum urbium Academiis pauca nobis reperire licuit. Johannes Bohemus, librorum de Moribus gentium autor, (x) multa & magna inter Turcas Gymnasia obvenire tradit, sed sine idoneo teste. Inveniri tamen nonnulla, ex eo colligimus, quod Lazarus Soranzius de Muhamede III Turcarum Tyranno scribit, cum juvenis adhuc, Patrisjussu Magnesiam concessisset, ab eo duo millia Studiosorum, ob leviculam causam trucidata esse. (y)

Cum

(s) In Diario Turcico ad Annum 1576. p. 282. (t) Ibid. ad Annum 1577. p. 377. (u) In Itinerario, cui Autor titulum fecit *Ægyptica Servitus* L. 3. c. 5. p. 363. (x) L. 2. p. 197. (y) Ottomanni P. I. c. 1. Faciunt huc, quæ in Archontologiâ Cosmicâ, sed sine addito Autoris nomine, ex quo petita sint, adferuntur p. 674. *Voluit aliquando Amurathes Princeps scire, numerum Juvenum studiosorum, deprehenditque, initâ ratione, eos ascendere, ultra novem millia, tam in Græciâ, quam Asiatâ minore: in quibus computati non fuerunt qui per Syriam, Ægyptum & Arabiam, atque aliis in locis studuerunt.*

Cum itaque extra dubitationis aleam constituatur, quosdam saltem, in vasto Turcarum imperio, studiis operam navare, accedamus propriis & quibus disciplinarum generibus, quove successu, se addicant, consideremus. Poësin certè à Pseudoprophetâ suo aversari jubentur. Nam ut Plato olim Poëtas è Republ. ejiciebat: ita pariter in Alcorano (z) carmina pangere omnino prohibe-

B 2

(z) Alcoranus, quem etiam Phurcanum & Alphurcanum dicunt, in certa capita, sive Suratas (in singulari Surato vel Assurato, unde apud Latinos Asuar vel Azoarata vocatur) dispesci solet; non tamen apud Muhamedanos omnes, eodem modo. Nam (quæ verba Gulielmi Postelli sunt L. 2. de Orbis Concordiâ c. 11.) *in Africâ & Ægypto Hispaniâque aliter, aliter in Arabiâ dividitur. Sunt in quibusdam Asuar id est capita CCXI. quatuor libris comprehensa. Volunt alii esse CXII. ut habeo in meo Africano. In Asiatico videntur esse tria minus. Verum ista nihil ad rem: Est, quid contineat, perpendendum.* Versiones aliquot prodierunt, nempe Latina per Robertum Retinensem Anglum & Hermannum Dalmatam, à Theodoro Bibliandro Tiguri cum notis edita; itemque Gallica per Andream du Ryer: Ajunt & Anglicam An. 1649. Londini lucem aspexisse; sed eam nobis videre nondum contigit. Germanicam versionem Salomon Schweiggerus ex Italica adornavit & quidem, ut Praefatio habet, *ex tali Italica, quam Constantinopoli, in Legati Cæsarei ædibus, duo Interpretes Græci, Arabicæ linguae peritisimi, magnopere laudarint & versionibus reliquis omnibus, prætulerint.* In eâ Alcoranus dispescitur in tres libros, quorum primus tredecim, secundus viginti septem, tertius nonaginta sex capita complectitur. Atque hac editione in præsentiarum usi sumus, quod propter frequentia allegata, fideliter inde petita, Lectorem celare non debuimus. Notum equidem nobis est, Cl. Theodoricum Hackspanium in libello *de Fide & Legibus Muhamedis*, versioni huic parum tribuere, cā solum de causâ, quod Seldenus Italican versionem, ex quâ Germanica fluit, imperfectionis accuset. Sed hoc non moramur (1.) quia meliorem versionem non habemus. (2.) Quia Leges omnes, in quibus summa religionis Muhamedicæ, juxta laudatum Hackspanii libellum, consistere dicitur, in Germanicâ versione Schweiggeri inveniuntur, ita ut ne in unico quidem articulo, contrarium posuerit; unde & de reliquis benè sperare licet. (3.) Quia nec Hackspanius in Germanicâ, nec

Selde-

hibetur (a) atque id tantâ severitate, ut Poëtæ, donec
mentiri, sive quod Muhamedes dicere volebat, artem
suam exercere desinant, Diabolorum subjiciantur impe-
rio & potestati. (b) Memini tamen, me, superiori anno,
cum Lipsiæ essem, & doctissimorum Virorum, quibus
incluta ista Academia, divino beneficio, abundat, con-
fuetudine, per diem unum atque alterum fruerer, in
veteris Amici, Dn. D. Augusti Pfeifferi, orientalium
lingvarum peritissimi, Bibliothecâ, libellum Turcicum,
amatoriis versibus repletum, vidisse: ex quo constat,
quosdam, per licentiam, ut vocant, Poëticam, leges re-
ligionis suæ transilire & animo potius, quàm Alcorano ob-
sequi. (c) Rerum gestarum & Chronologiæ studium apud
Tur-

Seldenus in Italicâ versione causam alicujus momenti ad fert, propter quam
rejici mereantur. Si verò librum accusasse sufficit, quis innocens erit? In
Bibliothecâ Re publ. Gedanensis asservatur Alcoranus Arabicus, pulcherri-
mis characteribus exaratus, quem C. Hubertus d' Orleans, teste ipsius manu,
ex Maroco in Africâ, secum in Galliam retulit.

(a) Alcor. L. 3. c. 34. (b) Id. L. 3. c. 8. In Alcorano ipso, Rhythmi
equidem qualescumque habentur, sed nullum metrum, ut adeo errent, qui
eum Poëticis libris accensent. Placet audire Josephum Scaligerum, Ani-
madv. ad Chronol. Eusebii p. 7. Non quod vulgo, inquit, persuasum video,
Alcoranus constat ullo genere metrorum, non magis quam Epistolæ Ciceronis: sed ibi
cola finiuntur, ubi similis desinentia est, etiamsi sit maxima membrorum inæqua-
litas, quæ scias ibi terminari, ubi flosculi auro aut minio picti videntur: qui ni-
hil alind sunt, quam signa similium desinentiarum. (c) Montalbanus Com-
mentar. de Rebus Turc. p. 56. Sunt & Poëtæ in Turcia, quos propriâ lingua
naturales vocant, scita dicta & satis pulchra carmina componentes, ab eis, nostrum
in morem, illustrum virorum laudes carmine exponuntur, prosperique juxta & in-
fausti eveniūs celebrantur, ac facinora, quæ in vulgus dimissa, truci quodam can-
tu ac potius agresti canuntur: nihil enim, nisi quod clamore impleat aures, con-
cinnum illis aut suave videtur, quoque altius obstrepit, cō perfectior Musicus aō
celebratior.

Turcas planè imperfectum, imò ferè nullum est. Nam ut Augerii Busbequii verbis utamur: (d) *Nullam temporum aut etatum rationem habent, mirequè historias omnes miscent & confundunt.* Cum in mentem veniet, non verebuntur affirmare, Regis Salomonis magistrum curiæ fuisse Jobum, ejus exercitus præfectum Alexandrum M. aut his etiam absurdiora. Adferuntur ibi varia exempla & longè plura obveniunt in Alcorano, (e) quæ in medium adferremus, nisi periculum esset, ne quorundam lien, & aliorum bilis moveretur. (f)

Progredimur ergò potius ad ansulas manusque Philosophiæ, Disciplinas videlicet, ut vocantur, Instrumentales, Grammaticam, Rheticam & Logicam, quas in Turciâ Studiosis proponi, non ita diu est, quod testimonio fide dignissimo comprobavimus. Mirum igitur, cum Turcis Logicam evolvere integrum sit, quod Muhamedes usum Logicæ, qui in Disputando potissimum se exerit, à suis voluerit alienum. Vix enim quicquam in Alcorano frequentius inhibetur (g) in primis lepida prorsus lex illa est: *Si quis disputare voluerit, jube, ut verbis parcat, usque ad extremitati judicii diem, in quo DEUS*

B 3

omnes

(d) de Reb. Turc. Epist. 1. p. 68. (e) Hottinger. Hist. Eccles. N. T. Seculo VII. Sect. 2. p. 404. sequentia errorum Historico-Chronologicorum specimina adducit: *Mariam DEI param, Aaronis Sacerdotis esse sororem; vitulum Aaronis conflatum esse à quodam Samaritano; Mosis & Josephi Pharaonem esse eundem; Hamanem coxum fuisse Moysi, similiterque Eliam & Josuam &c.* (f) Inter alia evolvantur in Alcorano L. 1. c. 1. s. 13. (g) Vid. in Alc. L 2. c. 3. 4. 12.

omnes lites componet. (h) Causam interdicti Gulielmus Postellus breviter, sed accurate reddit, scribens: (i) *Terror Impostor suos, ne perquirant de doctrinâ, ne se fucus prodat. Ne confundatis, inquit, vera cum falsis. Tegite & occultate verum, & eritis sapientes. Hoc in loco palam seipsum prodit, dum illis fraudet, ut verum celent, quod ipsum sanè fecit, falsissima omnia obtrudens.* Sic Postellus. Non possumus sicco præterire pede, nonnullas argutias, quas cuni Alcorano suo Muhamedes insereret, nisi nos opinio fallit, **Logicus** esse, certè disputare sibi videbatur. (k) **Quæstio** erat: *Quis ignis edat & bibat, si verò semel extinguitur, accendi & restitui nequeat, usque ad diem judicii?* Respondetur, ignem naturalem in corpore humano ejus naturæ esse, quippe qui edendo bibendoque conservetur, post mortem verò non reddatur, nisi vinculo inter animam & corpus, in resurrectione mortuorum, reparato. **Quæstio** erat, sed propè ridicula, quæ duæ res ita se habeant, ut earum una semper magna, & altera semper parva sit? Respondetur, lapillos nunquam non esse parvos & montes nunquam non esse magnos. **Quæstio** similis farinæ erat, quis humor nec è cœlo, nec è terrâ originem trahat? Respondetur, ad sudorem animalium labore defatigatorum ista applicatur.

(h) Ib. L. 3. c. 4. Gerlachius meminit docti cujusdam Turcæ, qui antehac Solymanni filiam informaverat, quod ad disputationem ultrò se obtulerit, sed non comparuerit, tametsi eum, per integrum annum, expectasset. Diar. ad Annum 1576. p. 215. (i) de Orbis Concord. L. 2. c. 13.

(k) Inveniuntur hæc in Alc. L. 1. c. 13.

applicari posse. Quæstio erat, quantus sit mundus? Respondetur, mundum non excedere iter unius diei: à sole enim mane oriente & vesperi occidente, quotidie circumiri. Hæc ex multis excerptimus, unde quodan-tenus dispalescit, quâ disputandi arte, Turcæ nos aggre-derentur, si Logicam serram reciprocandi, ipsis conce-deretur facultas. Reliqua autem ibi proposita, consul-tò omittimus, quæ salivam movere nequeunt, nisi

Vervicum in patriâ crassoque sub aëre natis,

Ita reseratis ostiis, amotisque impedimentis, ad Phi-losophiæ Turcicæ penetralia aditus patet. (1) In-gressuri verò, ordinem servabimus, in scholis nostris con-suetum,

(1) Apud Turcas nullam doceri Philosophiam scribit Alexander Ross, *de diversis Religionibus totius mundi* Sect. 6. p. m. 302. Contrarium ex variis Autoribus, præsertim ex Alcorano, ostendemus. Observandum verò, quod Alcoranus jam pridem, in Philosophicis æquè ac Theologicis dogma-tibus, à Christianis oppugnatus sit. Spectant huc (1.) Fratris Richardi, ex Ordine Prædicatorum, qui ante trecentos jam annos vixit, *Confutatio Al-corani*, quam Demetrius Cydonius, ex Latinâ in Græcam lingvam vertit, Bartholomæus autem Picenus de Monte arduo, rursum ex Græcâ in Latinam, sed ut ipse, in Præfatione ad Ferdinandum Regem Aragoniæ & utri-usque Siciliæ, scribit, *nitidiore culu*, *candidioreque stylo*. Libellum eun-dem Lutherus noster dignatus est in Germanicam lingvam transferre, qui Tom. IIX. Jen. Germ f. 12. seqq. reperitur (2.) Dionysius Carthusianus co-gnomine de Rick l, cuius libri quinque, ut titulus habet, *contra Alchor-anum & sectam Machometicam*, prodierunt Coloniæ Anno 1533. (3.) Nico-laus de Cusa, qui libros tres *Cribrationum Alcorani*, Pio II. Pontifici inscri-ptos vulgavit, qui in Operibus illius T. 2. p. 879. exhibentur. Hos vidi-mus & evolvimus. Johannem Maurum verò consulere non licuit, de quo Voëtius Bibliothe. Stud. Theol. L. 2. c. 5. Append. 3. p. 549. scribit: *Brevi-ter & optimâ methodo oppugnationem Alcorani instituit & fuit supra omnes, in mysteriis istius sectæ, versatissimus.*

suetum, ut prius Theoreticam; atque hinc Practicam Philosophiam excutiamus, quarum illa Metaphysicam, Pneumaticam, Physicam & Mathefin comprehendit.

M E T A- Quod ad METAPHYSICAM attinet, certò certius
PHYSICA. est, plerosque omnes è Turcis, manu libentiùs abstrahere, quàm animo, satiusque ab iis reputari, mensam & cyathum, quos vident, habere, quam mensalitatem & cyatheitatem, quas non vident. Hoc exemplo Diogenes olim usus est, Platonem de Ideis differentem, irrisurus ; sed responsum , Turcis non minùs, quàm Cynico conveniens , reportavit: Aliter ab eo judicari non posse, qui oculos , quibus mensa & cyathus videatur, habeat ; mentem verò , quibus mensalitas & cyatheitas videatur, non habeat. Nihilo tamen minus vestigia Metaphysicæ haud obscura, in Excerptis è libello Turcico Azizi Nephæi Tatari, quæ Orientalium, præsertim Sinicorum Arcanorum, promus condus, Dn. Lic. Andreas Mülleerus, ex Electorali Brandenburgicâ Bibliothecâ vulgavit, (m) paulò accuratiùs intuenti, obveniunt. Quo enim alioqui referremus, quæ de essentiâ & attributis ibi memorantur ?

PNEUMA- Nisi forte placeat PNEUMATICÆ ista accen-
TICA. sere, quam recentiores pro peculiari disciplinâ habent
&

(m) Titulus libelli integer ita se habet: *Excerpta Manuscripti cuiusdam Turcici, quod de Cognitione DEI & Hominis ipsius, à quodam Azizo Nesephæo Tataro scriptum est & in Bibliothecâ Electorali Brandenburgicâ asservatur, quæ cum versione Latina & Notis nonnullis subitaneis, in publicum emittit, M Andreas Müllerus Præpositus Bernaviensis. Colon. Brandenb. 1665.*

& à Metaphysicâ distinguunt. Certè ad DEUM, tanquam præcipuum Pneumaticæ objectum, applicantur, quæ Azizus, in laudato opusculo, his verbis proponit : *Attributa DEI, in suo genere essentia DEI sunt : & opera, in suo genere vita: nomina verò, in suo genere facies.* Et post pauca : *DEI attributa, significationes & comparationes sunt, ipsa verò essentia ; quia nec ulla existentia, sine essentiâ.* (n) In Comnientario super illa, Dn. Müllerus refert, inter Muhamedanos quæstionem agitari : *An attributa DEI ab essentiâ differant?* eamque affirmari ab Ascharitis & Sephatæis; negari autem à Mutazalitæ. Ecce sectas easdem in Oriente, quæ inter Scholasticos ortæ sunt in Occidente. *Qui enim cum prioribus apud nos conspirant, Reales; qui cum posterioribus, Nominales* appellantur. Præterea calculo nostro probamus, quæ in Alcorano, de DEI omnipotentiâ, omniscientiâ, justitiâ, creatione universi & quod DEus ex creatione ac conservatione rerum à se conditarum, cognoscatur, extant: (o) uti è contrario, quæ DEum ut finitum locoque circumscripsum, aut quod præ reliquis detestamur, *ut autorem peccati* exhibent, (p) atro carbone notamus. De Providentiâ aliquando Pseudopropheta haud incommodè loquitur: at in eo cespitat, imo mole ruit suâ, quod Fatum Stoicum ex orco revocat & non perfunctoriè incrustat; (q) eam duntaxat ob causam, quia persuasio isthæc ingens ad militarem fortitudinem

C

dinem

(n) Cap. 2. B. 2. (o) Alcor. L. 3. c. 24. 31. 32. L. 2. c. 1. (p) Ib. L. 3. c. 31. (q) Vid Budower Circ. Horol. p. 156.

dinem adjumentum adfert, cum qui bello admoventur, terminum vitæ quoad annum, mensem, diem, horam, momentum, ita ut nec præverti, nec differri, nec ullâ ratione mutari queat, definitum esse, opinantur. (r) DEum sequuntur Angeli, quorum discrimen in bonos & malos, Turcæ juxtâ nobiscum agnoscunt: In cæteris autem ineptè & plusquam pueriliter nugantur, verbi gratiâ, quod Angeli corporei sint & illicito fœminarum amore capiantur; (s) quod quilibet eorum quantitate millies excedat mundum & septingenta millia capitum, ac in quolibet ore, septinginta millia lingvarum habeat; (t) quod iidem, ante judicium extremum, moriantur. (u) Neque istud aliunde, quâm ex Muhamedis cerebro pullulavit, quod Angeli in septuagesies mille exercitus dividantur, & singuli exercitus quinques mille Angelos, comprehendant. (x) Ut de Animâ etiam aliquid proferamus, hanc si in infantiâ prius à corpore separetur, quâm homo peccatis se contaminaverit, spiritum familiarem, quam ipsi suâ lingvâ *Dschin* vocant, fieri, hominibusque in variis negotiis utilem operam navare, existimant. (y)

Ad PHYSICAM accendentibus, DEum immor-
PHYSICA tales! quâm parùm sani & quanta ex adverso opinionum monstra occurrunt! Cœlos numerant septem, quorum primus ex aquâ viridi, secundus ex aquâ purâ, tertius ex

(r) Conf. Busbequ. Ep. 4. p. 23. (s) Postell. de Concord. Orbis. L. 2. c. 3. p. 167. (t) Schweigger. Itiner. L. 2. c. 53. p. 181. (u) Gerlach. Diar. ad Annum 1577. p. 413. (x) Alcor. L. 1. c. 13. (y) Gerlach. Diar. ad Ann. 1575. p. 82.

ex Smaragdis, quartus ex auro, quintus ex Hiacynthis, sextus ex serenissimis nubibus, septimus ex fulgore ignis, provenerit. Idem tamen etiam cœlos ex fumo, fumum verò ex vapore maris primordia coepisse atque aureis portis gaudere, mentiuntur. (z) De stellis similiter ineptiunt, catenis cœlo alligari seque medias interponere, cum Diaboli cœlestibus rebus insidiantur: Solem & Lunam animas habere DEOque fideles esse; Lunam autem ideo obscurius lucere, quod Angelus Gabriel prætervolans, eam alis suis læserit. (a) Hominem Microcosmum esse, rectè statuit Azizus: (b) videtur autem illud ex Christianorum libris hausisse; nisi ad Pythagoram usque excurrere placeat, qui, ut autor vitæ ejus apud Photium narrat, simili modo loqui solebat. Idem Scriptor tres in homine animas agnoscit, vegetativam, sensitivam & animalem (c) per quam, si rationalem intelligit, hactenus cum Christianis ex esse convenit. Gerlachius memoriæ prodidit, (d) ex Turcarum opinione, Hominem Angelo potiorem esse, eo quod Angelus Homini serviat & tantum spiritus sit; cum Homo simul de corporali & spirituali naturâ participet. De origine ac qualitatibus Hominis, ita Alcoranus: Embryonem per quadraginta dies, semen manere; hinc per quadraginta dies alios, colorem sanguineum induere; posteà per novos quadraginta dies, carnem fieri; denique per reliquos quadraginta dies, perfici atque ab Angelo, ani-

C 2

mam

(z) Alcor. L. 1. c. 13. L. 3. c. 23. (a) Ibid. L. 1. c. 13. (b) Cap. 7.
(c) Cap. 5. (d) Diar. ad Ann. 1577. p. 413.

mam inspirante, vitâ donari: (e) Colorum varietatem in facie ac reliquâ cute, ex eo provenire, quod DEus primum hominem, ex diversi coloris pulvere, cum curâ selecto, condiderit: (f) Mulieres proptereà debiliores esse viris, quod DEus Evam' ex sinistrâ lateris costâ formaverit; secus enim si factum esset, propter dextri lateris perfectionem, robore non cessuram fuisse Adamo. (g) Liberos nunc ad Patris, nunc ad Matris similitudinem, propriùs accedere, prouti hæc vel ille, majori appetitu & delectatione, opus conjugale peregerit. (h) Si easdem vanitatis pandectas, de Brutorum initiis ac naturâ consulamus, Suem Muremque audiemus ex Elephantis excrementis & Felem ex sternutatione Leonis prodiisse, (i) metamorphosi prorsus Ovidianâ. Asinâ ex reverentiâ erga tenellum Muhamedem genua flexit, humanâquè voce, ut illa Bileami olim, locuta est: (k) quod utrumque jam antehac Elephas coram Muhamedis avo Abdalmutalif præstiterat: (l) mirum, si non etiam, ut proverbium firmaretur, *Elephas iste saltavit.* Inter aves Upupa, legationis munus, à Salomone ad Reginam Sabæ, suscepit, fideliterque est executa: Formicæ autem consilium de fugâ iniverunt, ne à Salomone, qui brutorum omnium voces intelligebat, perimerentur. (m)

— — — *Quis talia fando,*

Myrmidonum Dolopum ve, aut duri miles Ulyssis,

Temperet à risu?

Super-

(e) Alcor. L. 1. c. 5. (f) Ib. L. 1. c. 1. (g) Ib. L. 1. c. 13. (h) Ibidem. (i) Ibidem. (k) Ib. L. 1. c. 4. (l) Ib. L. 1. c. 2. (m) Ib. L. 3. c. 9.

Supersunt plura ægri somnia, ut quod mundus insistat pisci: quod alias mundus sub hoc mundo inveniatur: quod infra orbem terrarum septimum, taurus quiescat, quadraginta cornibus armatus, qui caput in orientem, caudam verò in occidentem protendat, & cujus cornu unum ab alio, mille dierum itinere distet: quodque mors tandem in caprum mutanda & propter insolentiam interficienda sit. (n) Hæc ex illa Alcorani parte hau- simus, quam præ cæteris Turcæ maximo afficiunt ho- nore, (o) digni profectò, ut cum veritatem susque deque habeant, insulsissimis fabulis expositi, illud Martialis comprobent:

Non cuicunque datum est, habere nasum.

Liceat quæso, ex aliis etiam Autoribus, quosdani decer- pere flosculos. Lepidum scilicet est, quod ut gentiles olim Rosam ex Veneris sangvine, ita Turcæ ex sudore Muhamedis natam, contendunt atque ideo nullum ejus folium, in terrâ jacere patiuntur. (p) Absolum est, sed nugis ex Alcorano jam allatis superstructum, quod Terræ motus inde oriatur, quia bos, cui columnæ ter- ram sustinentes insistunt, loco se moveat. (q) Crassum nimis est, quod centum ad cœlestem paradisum gradi- bus ascendi fingunt, quorum primus sit ex argento, se- cundus ex auro, tertius ex hyacintho, carbunculo, mar- garitis, atque ita porrò. (r) Stultum est, quod fœminas

C 3

quas-

(n) L. 1. c. 13. (o) Ita Schweiggerus in Alcorano ad finem libri pri- mi annotavit p. 78. (p) Busbequ. Ep. 1. p. 35. (q) Gerlach. Diar. ad Ann. 1578. p. 453. (r) Postell. de Concord. Orbis. L. 2. c. 13.

quasdam, post longas orationes & vociferationes continuasque corporum agitationes, sine virorum contubernio, imprægnari, filiosque, quos ideo *Nefes oglî*, id est *Spiritus propaginem* dicunt, parere, sibi persuaderi patiuntur. (s) A Christianis moribus alienum est, quod canem, ut obscenum impurumque animal, domo arcent, inque locum ejus, felem adsciscunt, multò, ut ipsis videtur, castiorem & quâdam verecundiâ præditum; quem Muhamedes sic in deliciis habuit, ut cum in manicâ ejus obdormivisset atque Pseudoprophetam tempus ad rem sacram vocaret, abscindere sibi vestis partem maluerit, quam animali dilectissimo somnum turbare. (t) Ineptias alias, sicco, quod ajunt, pede, præterimus, ne penuriâ temporis impediti, reliquas Philosophiæ partes, præsertim eas, in quibus Turcæ paulò felicius versantur, relinquere jubeamur intactas.

MATHESIS De MATHESI igitur nunc dicendum foret; verum ejus pauci aut fortasse nulli inter Turcas rationem habent, si Apostatas quosdam exceperis, qui scientiam inter Christianos haustam, rei nauticæ & tormentariæ, aut arcibus urbibusve muniendis impendunt. Reliquos, nisi fallor, à Disciplinis tantâ jucunditate & utilitate alioqui genus humanum demulcentibus, Muhamedes absterruit, qui Mathematicos cum Morionibus, (u)æquè ac

(s) Ex Georgewizio & Septemcastrensi Samuel Scultetus in Tract. de Ecclesiâ Muhamedanâ p. 45. (t) Busbeqv. Ep. 3. p. 132. (u) Alcor. L. 3. c. 51. Martinus Crusius Turcogræciæ L. 7. ad Epist. 16. p. 501. ita scri-

ac Imperatores olim Romani cum Maleficiis, in eandem
referebant cohortem.

Cæterū in Philosophiâ practicâ, quo nostra jam se
convertit oratio, fatemur, Turcas non in omnibus cæ-
cutire. Optandum, ut præceptis semper vitæ ratio re-
sponderet. Atat hoc illud est, hinc multæ lachrymæ,
quod inter Christianos quoque passim negligitur Poëtæ
monitum :

*De virtute loqui minimum, virtutibus uti,
Hoc opus, hic labor est!*

Sed nobis jam cum Turcis negotium intercedit, quos per
ETHICÆ, Politicæ & Oeconomicæ compita ducemus. ETHICA
Quo igitur ab eâ, cuius primo loco fiebat mientio, auspi-
cemur, de Summo Bono, infra sordes, quæ Epicuro, ne-
scio quâ fide, vulgò adscribi solent, (x) philosophantur.
Nam per opera Alcorano conformia in Paradisum ten-
dunt, omnibus voluptatum, Sardanapalopotiùs aut Helio-
gabalo, quam beatis mentibus convenientium, generibus,
reple-

scribit: *Paucos ante menses ex Halepo Syriae urbe, Constantinopolim vocatus
est Astrologus quidam, qui Sulanum de fortunâ suâ ex astris præmoneat.* Ideo
*in Galatensi colle exstruxit profundam detextamque turrim, cuius summo imposuit
Astrolabium & multos circulos ex orichalco magnos, inde prædicturus scilicet,
quas gentes amicas, quas inimicas habiturus sit Murates.* Operi perficien-
do septennium sumvit, quotannis stipendio trium millium Ducatorum; ejus
duplum finito opere à Rege accepturus. *Adjutor ei est Iudeus quidam Theffaloniciensis,* qui ambo Cometam Persiæ & Arabiæ bellum minari dicunt. *Hæc iunc.*
*Exitus vero tandem hic fuit, quod sphæricum illud opus, spatio unius horæ, omne
solo æquarium est, quod vulgò crederetur, id omnis hactenus mali, (bello in Per-
sis infeliciter gesto) causam fuisse.* (x) Petrus Gassendus, in eruditissimo li-
bro de Philosophiâ Epicuri, Philosophum hunc prolixè excusat & ab obtre-
ctatorum convitiis liberare conatur.

repletum, ubi domus argento tectas occupabunt, in lectis aureis recumbent, (y) pulvinaria & tapetia è serico contexta prement, (z) vestitu pretiosissimo torquibusque ornati incedent, (a) opibus & vario deliciarum apparatu affluent, (b) fontibus & aquis perennibus dulcissimisque reficiuntur, (c) ex hepate piscis Albehut sive Alimpeput, suavissimi saporis, comedent, (d) sub umbrosis arboribus discubentes, earum fructibus satiabuntur, è scyphis argenteis chrystillinisque & myrrhinis bibent, (e) ita tamen ut nunquam inebrientur, (f) nec cibum & potum in ventre digestum, rursus excernant. (g) Assidebunt etiam iis pulcherrimæ virgines, rotundis & turgentibus mamillis, (h) nec non magnis extantibusque oculis præditæ: talibus, inquam, oculis, qui pupillarum fulgore & superciliorum nigredine, spectatorum animos in se convertant & ut paucis multa complectamur, *qui in amore duces esse queant.* (i) Sed nec lupanarium abortus, meretrices, desiderabuntur; quas cum Paradiso suo Alcoranus disertis verbis inserat, (k) facile adducimur, ut Postello fidem adhibeamus, affirmanti, à Turcis expectari in-

(y) Alcor. L. 3. c. 25. (z) Ib. L. 3. c. 37. (a) Ib. L. 3. c. 58.
 (b) Ib. L. 2. c. 28. L. 3. c. 4. 24. 34. (c) Ib. L. 2. c. 28. L. 3. c. 4. (d) Ib.
 L. 1. c. 13. (e) Ib. L. 3. c. 58. (f) Ib. L. 3. c. 38. (g) Ib. L. 1. c. 13.
 Quærit Abdias Judæus: *Nunquid incolæ coeli, quod comedetur concoquent & quo superflua corporis exonerentur?* Muhamedes respondet: *Non bonum esse hoc argumentum: Nam & embryones tametsi in utero matris nutritantur, non tamen onus corporis deponere; quod si tamen, incolis paradisi opus foret exoneracione, per sudorem suavissimi odoris eos liberatum iri.* (h) Ib. L. 3. c. 60. (i) Ib. L. 2.
 c. 1. L. 3. c. 19. 20. 26. 34. (k) Ib. L. 1. c. 13.

ri insuper catamitos & Venereos actus, quorum singuli quinquaginta annos, sine interstitio, continuuntur. (l) O ineptias! ô vesaniam! ô impietatem! Ipsos Muhamedanos emunctioris nasi, quos inter Achmedes Persa eminet, harum næniarum pudet: quapropter ea, quæ adduximus, allegoriarum prætextu excusant. Plerique tamen, teste Fratre Richardo ex Ordine Prædicatorum, qui Confutationem Alcorani edidit, juxta literam omnia intelligunt; (m) id quod Al Gazal, non infimæ apud Arabes autoritatis scriptor, tam necessarium judicat, ut ad allegorias descendantibus, dicam hæreseos scripserit. (n) Quod si porrò quæramus, quibus virtutibus ad Elysios hosce campos Turcæ grassentur, utique officia varia homini erga DEum, erga alios, erga seipsum, denique etiam erga bruta animantia commendant. Ut quod Virgilius monet, à Jove principium Musæ nostræ procedat, Turcis in Alcorano preces coram DEOtam severè injunguntur, (o) ut ne quidem in expeditione militari, sive pediti, sive equiti, eas intermittere liceat. (p) Et Muhamedes quidem duntaxat exigit, ut se bis DEO sistant, sub exordio

D
um

(l) de Concordiâ orbis L. 2. c. 11. (m) cap. 8. (n) Conf. Dn. D. Augustus Pfeifferus, in Disp. Witebergæ Anno 1661. habitâ, de Alcorano, Th. 24. (o) Alcor. L. 3. c. 6. (p) Ibid. L. 2. c. 2. 9. 26. Gabriel Sionita, de Urbibus & Moribus Orientalium c. 15.: *Ait Ben - Sidi Aali, si quis in mare fuerit dejectus, sciatque orationis tempora instare, si potest, orationis legem complere debet. Ac mulier, inquit, dum parturit, non est ab hac lege immunis, sed infantis caput aliquo in loco reclinare debet & statutum orationis tempus adimplere: quod in hac seclâ arduum omnino est. Viatores autem omnes, statim atque orationis tempus aduentum, à viâ parum semoti se lavant, si aqua adsit; alioqui terrâ leviter effossâ, se lavare simulant, donec orationem compleant suam.*

um atque exodium diei. (q) Hodie autem, qui devotiores sunt, quinque tempora devotioni impendunt; primum ante solis ortum, quod *Salah* vocant; secundum ipsâ meridie, quod *Vhile* dicitur; tertium circa vesperam, quod *Chmidi* audit; quartum sole occidente, quod *Acsa* nominant; quintum mediâ nocte, quod *Jastna* salutatur. Primâ vice quater, secundâ decies, tertîâ decies ter, quartâ octies, quintâ quinquies, in faciem procumbunt, semperque præter alia, quæ ut utilia exoptant, hunc in sensum Numen alloquuntur :

Duc me, nec sine me sine te, DEus optime, duci,

Me duce nam pereo, te duce salvus ero. (r)

Blasphemias prohibit & puniunt, quas nec facile ab ullo Turcarum, nisi à Christianis ad illos defecerit, audive-

(q) Alcor. L. 2. c. 20. (r) Hæc ex Schweigero, Itiner. L. 2. c. 54. p. 184. petita sunt: Verbotenus precatiuncta allegata, si in Latinam Lingvam verramus, ita se habet: *O DEus, benignissimis oculis, servos tuos respice: Quicquid precepisti, obedienter exequemur: Doce, quæsumus, nos vias tuas, ne in errores incidamus.* Christophorus Richerius, Regis Galliæ Cubicularius, de Moribus atque Institutis Turcarum Arabum, hæc paulò aliter describit, ut exinde pateat, Muhamedanos, in ritibus variare diversitatemque precum, aliis nominibus Constantinopoli, & aliis in Arabiâ indicari: Sic enim ille: *Orationis prima Sol oriens eos admonet. Ea fit valde superstitione, nempe per quatuor Erket & duo Czalamat. Erket vocant geminatam corporis inclinationem, cum totidem prostrationibus. Czalamat vero ipsa est tacita oratio, quam fundit supplex sedendo post singula Erket, cum salutatione dextrâ levâque & pacis impressione, quam designat ambabus manibus os obducentibus. Altera sub meridiem celebratur, per decem Erket & quinque Czalamat. Quarta sub occasum Solis, per quinque Erket & quatuor Czalamat. A cœnâ ultimâ, ea serò fit per quindecim Erket & octo Czalamat. Prima Lingvâ eorum Dangnalias dicitur, secunda Orlenalias, tertia Kindinanias, quarta Achsamnanias, quinta Laczinianias.*

diveris. Juramentis etiam temerariis obicem ponunt: (s) Si verò rei gravitas exigat, non per Deum, propter reverentiam, ut credunt, erga illum, sed per creaturas jurare docentur: (t). quemadmodum & Muhamedes ipse per ventos, pluvias, naves maris, angelos, (u) montem Sinai, librum subtilissimæ chartæ inscriptum, domum altissimam, (x) occasum stellarum, (y) noctem & auroram, (z) cœlum, (a) luciferum, (b) & tempus paschale, (c) ut tantò licentiùs mentiri posset, quasi dejerando, veritatem dogmatum suorum adstruit. Inter officia aliis exhibenda, isthæc excellunt: Nè cujusquam domum, nisi facultate priùs impetratâ, ingrediantur; (d) ut obvios salutent, (e) & salutantibus reciprocâ humanitate respondeant: (f) ut fidem in contractibus & quibusvis patetis, (g) maximè in foederibus, (h) servent: ne cui testimonium, si testari possint, denegent: (i) ut à falso testimonio sibi caveant, (k) ne pro testimonio pecuniam accipient: (l) ne in mensurâ aut pondere exorbitent: (m) ut

D 2

omni-

- (s) Alcor. L. 2. c. 4. L. 3. c. 6. (t) Ib. L. 2. c. 2. 9. Quamvis Turcæ prohibeantur jurare *per DEum*, legem tamen hanc frequenter transgreditur, referente Hottingero Hist. Eccles. ad Secul. IX. Sect. 2. p. 630. qui inter alia scribit: *Propter formulam illam Vallahi i. e. per DEum, Arabs mihi satis notus, Ahmed Ibn-Ali Susiensis, à Cl. D. Golio reprehendebatur, quam ille κατάπληξιν non æquo tantum tulit animo, sed & gratias egit, quod à tam pernitoso atque damnabili cacoethe reduceretur.* (u) Alcor. L. 3. c. 33. de Angelis repetitur c. 58. (x) Ib. L. 3. c. 34.. (y) Ib. L. 3. c. 38. (z) Ib. L. 3. c. 63. (a) Ib. L. 3. c. 67. (b) Ib. L. 3. c. 68. (c) Ib. L. 3. c. 71. (d) Ib. L. 3. c. 6. (e) Ibidem. (f) Ib. L. 2. c. 8. (g) Ib. L. 2. c. 3. 8. (h) Ib. L. 2. c. 11. (i) Ib. L. 2. c. 3. (k) Ib. L. 2. c. 9. L. 3. c. 6. §7. (l) Ib. L. 2. c. 12. (m) Ib. L. 2. c. 26.

omnibus ex æquo, sine personarum acceptatione, faveant: (n) nefœnus faciant: (o) ut depositum reddant: (p) ut pauperes eleemosynis, aut quomodo cunque fieri queat, juvent: (q) ut viduarum & pupillorum curam solicite gerant, neque eos ullâ in re lèdant: (r) ne calumnientur aut obscena verba erucent. (s) Hæc & similia album merentur calcum. Fortè etiam illud: ne cum cœcis, surdis, aut claudis commercium habeant: (t) Nam Alcoranus Pythagoræ exemplo symbolicè loqui & per defectus corporis, animi vitia indigitare videtur: aut si propriè ista accipiuntur, videmus, Turcas etiam observasse, quod nostri monent: *Carendum ab iis esse, quos natura notavit.* E contrario execramur omnino, dirisque devovemus, quod Sodomæorum scelera permittunt, imo ne quidem in vitiorum referant numerum, quâ abominandâ impuritate, plerique ex ditioribus potentioribusque contaminantur. (u) Inter officia quæ ad nos ipsos referri solent, potiora hæc sunt, ut surgentes, antequam ad preces se accingant, faciem ac manus ad cubitum usque, addo & pedes usque

ad

- (n) Ib. L. 3. c. 62. (o) Ib. L. 2. c. 3. L. 3. c. 12. (p) Ib. L. 2. c. 3.
 (q) Ib. L. 2. c. 26. L. 3. c. 6. 12. 56. 62. Merentur legi, quæ in Archontologiâ Cosmicâ occurrunt p. 674. b. *Oportet ut fateamur nos Christiani, quanquam non sine rubore, Eleemosynas & opera charitatis, quæ Turcæ exercent paucis diebus, superare nostrorum hominum beneficentiam aliquot annorum: ut non videantur errare qui dicunt, ob hanc causam, DEum hactenus id Imperium conservasse, quamvis impium blasphemumque sit.* (r) Alcor. L. 2. c. 7. 26. L. 3. c. 2. (s) Ib. L. 3. c. 31. (t) Ib. L. 3. c. 6. (u) Videatur Fr. Richardi Confut. Alcorani cap. 1. itemque Ignatii à Rheinfelden Capucini Itinerariu[m] Hierosolymitanum P. 2. p. 46. Postellus de Orbis Concordiâ L. 2. c. 19. p. 179. autor est apud Muhamedanos sanctissimos haberi, qui bruta ineunt. Add. p. 220.

ad calcem, lavent: (x) ut post congressum conjugalem, nisi corporis obstet infirmitas, membra abluant, aut si aqua deficiat, puriori terrâ fricent: (y) ut injurias à domesticis fidei illatas, patienter devorent, DEoque commendent: (z) ut ab aleâ & longè omnium maximè, à compotationibus, tanquam Diaboli inventis, abstineant. (a) Hic causam adduceremus, cur vinum à Turcis prohibitum esse credatur; sed quoniam fabula de angelis Haroth & Maroth, à fœminâ, quæ vinum cibis immiscuerat, deceptis, nimium inficeta est, (b) tempusque ipsum nobis propè silentium indicit, abstinemus, il ludque addimus unicum, quod Turcæ non minus atque alii in veticum nitantur, semperque negata cupiant, de quo Busbequium audire juvabit: (c) *Vidi, inquit, senem quendam Constantinopoli, qui cum calicem sumisset in manum ut biberet, magnos prius clamores edebat: Rogati à nobis amici, cur ita faceret? respondebant, eum his clamoribus commonitam velle animam, ut se reciperet in aliquem corporis angulum, aut prorsus emigraret, ne rea fieret ejus delicti, quod ipse erat admisurus, neu vino, quod infusurus erat, pollueretur.* Eja bonum factum! Si hoc expiare est, quis in posterum, modò clamare possit, ullo delicto impiabitur? Diximus anteà, nec sine causâ diximus

D 3

ximus

(x) Alcor. L. 2. c. 11. (y) Ibid. L. 2. c. 8. (z) Ib. L. 3. c. 55. (a)
Ib. L. 2. c. 2. 12. (b) Legi potest in Alcorano L. 1. c. 13. Georgius Hornius Interdictum Vini Muhamedicum, ratione hac Physicâ niti censet, ne Turcæ, præsertim Asiatici & Africani, in calidissimis regionibus, quas inhabitant, vini potu enerventur. *Orbis Politici* P. I. p. 28. (c) Epist. 1. p. 16.

ximus, Turcas erga ipsa etiam bruta animantia se exhibere officiosos. Nam quatuor mensibus, quibus Medinam & Mecham suscipiunt peregrinationem, aut alias sui loco mittunt, ab omni prorsus venatione abstinent, adeo ut & pediculi, cimices pulicesque, tamdiu induciis fruantur. (d) Prætereà pietatis loco ducunt, si quis aviculas captas & ære redemtas, manu mittat; si canes felesque in plateâ obvios, maximè prægnantes, pascat; si exta, ossa, pulsis aliorumque obsoniorum reliquias, pro iisdem in tectis, aut compitis exponat. Incusabantur aliquando hujus rei gratiâ Turcæ à nostræ fidei hominibus, quod ea brutis animantibus præstent, quæ sui similibus, præser-tim Christianis, denegent: ad quæ respondisse feruntur: *Concessam homini à DÉO rationem, egregium ad omnia instru-mentum, quā tamen ille abutatur, sic ut nihil ei cadat incommo-di, quod non suā culpā contraxerit; idcirco minore miseri-cordiā dignum.* At brutis nihil à DÉO tributum, præter quosdam motus & appetitus naturales, quos non sequi non possint, ideoq; humanā ope & commiseratione sublevandos. (e)

POLITICA POLITICALUM campum, quo nostra dilabitur oratio, ingredientes, nullam inter Turcas familiæ nobilitatem reperimus, quippe apud quos illud Satyrici obtinet:

— *Nobilitas sola est atq; unica, virtus. (f)*
Subditis in Alcorano obedientia injungitur erga magistratum

(d) Postell. de Orbis Concord. L. 2. c. 2. & 19. Addatur Alcoranus ipse L. 2. c. 12. (e) Busbeqv. Epist. III. p. 132. Gerlach. Diar. ad Ann. 1577. p. 4. (f) Juvenal Sat. 8. v. 20.

stratum, etiam impium & tyrannicum, cui opes & quid
opes dico? vitam ipsam impendere jubentur: (g) cui
præcepto Turcæ ita parent, ut Achilles Tarduccius (h)
scripserit: *Tantam esse obedientiam, ut major vix mente
concipi, par autem inter Christianos introduci non possit.*
Observavimus tamen, cujus rei Jesuitæ horumque pulli
apud nos arguuntur, (i) ejusdem Turcarum quoque Mo-
nachos peragi reos, videlicet, quod gratiæ aut vitæ Prin-
cipum suorum, variis artibus insidentur. Hoc, ut alios
taceamus, Bajazethes I. à nebulone tali, eleemosynam
petente, in publicâ viâ penè obtruncatus, suo malo di-
dicit. (k) Bella, præprimis contra infideles, quos vo-
cant, Turcæ non solum licita, verùm etiam à D E O
mandata esse censent: (l) quæ ut tantò fortius majorique
impetu gerantur, Muhamedes, neminem à necessitate
militiam sequendi eximit, præter cœcos, claudos, alio-
que gravi morbo laborantes. (m) Adhæc suis perswasit,
milites à D E O, præ reliquis mortalibus, amari, (n)
ipsisque etiam illis, qui religionis gratiâ peregrinationes su-
scipiunt, etiamsi in sancto opere versentur, anteferri (o)
atque ideo opimis præmiis, saltem in alterâ vitâ, potiri:
(p) Requiritur tamen, ut fortiter pugnant; secus enim
factu-

(g) Alcor. L. 1. c. 12. (h) In libro, cuius Titulus est, *Turca vincibilis*
P. 1. c. 2. (i) Pervolvatur *Jubilæum sive Speculum Jesuiticum*, ex variis
historiis, imprimis verò Pontificiis collectum, per J. L. W. O. P. Anno 1643. in
12. (k) Plura huc facientia suggerit Postellus, de Concordiâ orbis L. 2. c.
19. & Leonclavius Pandect. Turc. c. 171. p. 372. seqq. (l) Alcor. L. 2. c.
1. L. 3. c. 43. (m) Ib. L. 3. c. 30. (n) Ib. L. 2. c. 9. L. 3. c. 29. 31. (o)
Ib. L. 2. c. 18. (p) Ib. L. 2. c. 8. 17. 18. L. 3. c. 4. 29. L. 3. c. 43.

facturis, tanquam Sathanæ mancipiis, pœnæ cùm temporariæ, tūm æternæ dictantur. (q) Obtentâ autem victoriâ, pars quinta spoliorum, juxta Alcorani præceptum, Muhamedi, pupillisve, aut aliis pauperibus offerri jubetur. (r) De hæreditate dividendâ, idem Legislator sanxit, ut Patre mortuo filius tantum accipiat, quantum duæ filiæ: si autem filiæ plures duabus sint, ut ad eas duæ trientes devolvantur; si non nisi una sit, ut semissem habeat: Liberis deficientibus, hæreditas ad consanguineos pertinet, tertiâ solùm parte Matri relictâ: Uxore defunctâ, si sine liberis decesserit, maritus hæres dōtis ex semisse fit; si liberos reliquerit, duntaxat ex quartâ parte: Post mariti obitum, si liberi desint, uxori superstiti quarta pars; si adsint, non nisi octava debetur. (s) Hodie tamen vix quicquam horum servatur, Imperatore Turcarum promiscuè eorum, qui opibus abundaverint, se hæredem faciente, & uxoribus liberisque, non nisi quantum libuerit, relinquente. (t) Ut de pœnis quoque aliquid adjiciamus, cum Muhamedes malos contemni jussisset, (u) atque hanc ignominiae notam, subditis in officio continendis, haud quaquam sufficere animadvertisset, alia quoque suppliciorum genera, à magistratu infligenda, statuit. Ita enim Alcoranus: **Qui voluntarium homicidium commiserit, in ignem conjiciatur; qui involuntarium, duos menses jejunet, vel captivum aliquem liberet & consangvineis occisi restitu-**

(q) Ib. L. 2. c. 5. L. 3. c. 30. (r) Ib. L. 2. c. 17. (s) Ib. L. 2. c. 7.
(t) Vid. Joh. Andr. Bosii de Imperio Turcico Th. 14. (u) Alc. L. 2. c. 6.

stituat: (x) Adulter in delicto deprehensus, centum plagiis castigetur: (y) Furi manus amputentur: (z) Qui uxorem adulterii arguerit & in probatione defecerit, temeritatem octoginta plagiis luat: (a) Totidem plagiis ebrietas expietur: (b) Qui gravitatem peccati, cum in illud incideret, ignoravit, ei poena mitigetur. (c)

Reliquum est, ut OECONOMICAM percurramus, quæ partim circa tres societates, quas simplices vocant, partim circa rationem augendi rem familiarem versatur. Nuptiali igitur societati intentis, regulæ in Alcorano sequentes obveniunt: Viro uni quatuor liceat habere uxores, imo quotquot earum sustentare potest: (d) Uxorem nemo ducat matrem, filiam, sororem, nurum, nutricem, nutricisque matrem & sororem: (e) Uxor neque alterius religionis, (f) neque meretrix (g) adsciscatur: Uxoribus apertâ facie coram maritis, liberis, consanguineis & familiâ incedere fas sit; coram aliis, nisi jam effœtæ sint, velentur: (h) In templo, (i) aut cum menstruatâ (k) concubere, nefas habeatur: Mariti cum uxoribus pacificè vivant (l) neque suspicionibus aut falsis delationibus, eas onerent: (m) Uxores maritis obedient, castè vivant, nec arcana, quæ ab iis audiunt, cuiquam revelent: (n) Uxorem permutare, (o) aut

OECONOMICÆ.

E divor-

- (x) Ib. L. 2. c. 9. (y) Ib. L. 1. c. 13. (z) Ib. L. 2. c. 11. (a) Ib. L. 3. c. 6. (b) Ib. L. 1. c. 13. (c) Ib. L. 2. c. 7. (d) Ib. L. 2. c. 2. 7. (e) Ib. L. 2. c. 7. (f) Ib. L. 2. c. 2. (g) Ib. L. 2. c. 8. (h) Ib. L. 3. c. 6. (i) Ib. L. 2. c. 1. (k) Ib. L. 2. c. 2. (l) Ib. L. 2. c. 9. L. 3. c. 42. (m) Ib. L. 3. c. 6. (n) Ib. L. 2. c. 8. (o) Ib. L. 2. c. 7.

divortio facto amovere, liceat: (p) Uxor quam maritus deseruit, exactis demum quatuor mensibus & consentiente marito, alii nubat: (q) Prægnantem uxorem nullus repudiet, sed puerperii tempus expectet, quo elapsa, proles patri maneat: (r) Viduæ finitis quatuor mensibus, à morte mariti, ad novas nuptias transire jus sit. (s) Paternia societas paucioribus regulis circumscribitur: Nihil enim Alcoranus exigit aliud, nisi ut Parentes liberos alant, nec quisquam suos, paupertatis obtentu, è medio tollat: (t) vicissimque, ut Liberi parentes ament, ferant, honorent, iisdemque in senectute prompto animo opitulentur. (u) Herilis societas nullis regulis indiget, cum Turcis Muhamedanum habere servum fas non sit; (x) in Christianum verò omnia liceant in infinitum. Ad Chremasticen denique hoc pertinet institutum, quod lucrum conceditur ex re quâlibet, modò quinta ejus pars cedat Pseudoprophetæ Muhamedi.

CONCLU-
SIO.

Quo autem dilabimur? Plus certè temporis Philosophiæ Turcicæ datum est, quàm impendere constitueraamus. Lex enim verbis jam currentibus ægrè præscribitur, quæ & quot numero fluant. Quare veniam quæso concedatis, Auditores, si patientiâ vestrâ abusi, cum de

Turcis

(p) Ib. L. 2. c. 2. Quandoque Uxores maritos repudiant, de quo ita Montalbanus Comment. Rer. Turc. *Divortii duæ sunt causæ, si victum vir negat, vel si contra sexum uxore abuti velit: quod ante judicem accusatrix fæmina, dum sibi verbis exprimere verecundum putat, calceamento pedibus detraatto, soleaque sursum versâ, significat.* (q) Alcor. L. 2. c. 2. (r) Ib. L. 3. c. 47. (s) Ib. L. 2. c. 2. (t) Ib. L. 2. c. 15. 26. (u) Ib. L. 2. c. 26. L. 3. c. 28. (x) Postellus L. 2. c. 20. p. 179.

Turcis ageremus, Turcicam quodammodo crudelitatem in aures exercuimus alienas. Nunc paucis ad id ^{INTRODU-}
 convertimur, cujus potissimum gratiâ, Auditorium hoc- ^{CTIO.}
 ce ingressi sumus. Placuit nempe Magnifico atque Am-
 plissimo Senatui, Dominis atque Patronis nostris sub-
 missè devenerandis, postquam Vir admodum Reveren-
 dus, Dn. M. FRIDERICUS CHRISTIANUS
 BüCHERUS, Philosophus anteà noster, de Athenæo
 hocce & juventute studiosâ longè meritissimus, sugge-
 stui in Ecclesiâ Catharinæ, mihi etiamnum oppidò
 charâ, admotus est, vacuam Logicæ, Metaphysicæ &
 Ethicæ Professionem, vocatoriis literis transferre, in Vi-
 rum Excellentem & Clarissimum, Dn. M. JOHAN-
 NEM CHRISTOPHORUM ROSTEVSCHE-
 RUM Gedanensem, hactenus in Academiâ Pomera-
 norum Gryphicâ, Logicæ & Metaphysicæ Prof. Publ. ut
 & Mensæ communis Inspectorem, qui cum voluntati Su-
 periorum, imo DEI ipsius, supremi omnium in Eccle-
 siis Scholisque munerum, Diribitoris, paruerit, jam,
 quod felix faustumque sit, in almam hancce Cathedram,
 Docentium sedem, solemnni ritu constituetur. Primum
 igitur Magnifico Senatui, pro verè paterno erga Filiam
 suam, Athenæum nostrum, affectu, gratias devotas agi-
 mus, eidemque porrò commoda illius enixissimè com-
 mendamus. Imperatorem, nescio quem, perhibent,
 cum urbem ingrederetur, de tribus rebus, quarum no-
 mina à literâ P. initium capiunt, solicite quæsivisse, vide-
 licet

licet de Prætore, Pastore & Præceptore, ratus, si de iis re-
 Etè prospectum fuerit civitati, cætera sese non posse non
 quam bellissimè habere. Gloriamur Gedani, quæ æter-
 ni Numinis gratia est, de Pastore & Prætore, id est, de
 Ecclesiastici & Politici status salute: Faciant quæso Pa-
 troni colendissimi, ut de eorum favore perpetim gloria-
 ri liceat Præceptor, id est, Scholastico statui, reliquo-
 rum statuum omnium, radici & fundamento. Deinde
 vos alloquor, Viri Consultissime, Amplissimi atque Ex-
 cellentissimi, Professores celeberrimi, Collegæ debito
 honore ac amore afficiendi: Coràm videtis ordini no-
 stro inserendum, quem plantavimus olim & rigavimus,
 nihil in votis habentes magis, quàm ut in arborem ex-
 surgeret profuturam posteritati. Ecce clementissimum
 Numen annuit desideriis nostris: crevit ille atque ali-
 quandiu exteris profuit, in posterum verò proderit etiam
 patriæ atque nobis. Recipiamus ergo Virum optimum
 & prouti par est, candoris mutui officiis, cum prolubio
 animique voluptate, prosequamur. Tibi in primis gra-
 tular, venerande Senex, Dn. WOLFGANGE RO-
 STEUSCHERE, Græcarum literarum Professor Pu-
 blice, Compater honoratissime. Quando enim Te in-
 tueor, non possum non Ægyptiorum recordari, qui pa-
 ternam in Filiis educandis diligentiam expressuri, pi-
 scem Glanum depingebant, quod is ova sua perseveranti
 custodiâ ad quinquagesimum usque dieni muniret ne-
 que ab iis discederet, donec ita coaluisset soboles, ut à
 reli-

reliquorum piscium injuriâ se posset tueri. (y) Tu longè majorem Proli tuæ solicitudinem impendisti, quam per tot annos, cum in patriâ esset, voce ac exemplo; apud exterros autem calamo, in eruditionis virtutumque tramite, duxisti. Qui degenerare potuisset, tot curarum Filius? Recepisti nunc, quem, ut Parentum affectus fert, cum lachrymis olim dimittebas: Recepisti, honoribus auctum: Recepisti, quod si alios ex meo licet metiri ingenio, non leve Patri solatium est, Collegam. Hoc itaque ingravescens aetatis fomento, ut per multos annorum decursus, felix & incolumis fruaris, ex animo precor. Te autem, Vir Excellens & Clariſſime, Dn. JOHANNES CHRISTOPHORE ROSTEUSCHERE, Logicæ, Metaphysicæ & Ethicæ in Athenæo hoc Prof. P. & Bibliothecarie, quibus verbis compellare debeam, anceps hæreo: amor enim in Te meus plura suggerit, quam lingua exprimere valet. Collegam te habeo & in provinciâ, à me antehac, pro virium modulo, administratâ, Successorem longè exoptatissimum: Nihil igitur tibi ominari queo convenientius, nisi ut sorte eâ fruaris, quam mihi metipsi in spartâ istâ constituto, à divinâ benignitate expetebam. Floreas lætis fortunæ successibus: Provehat labores tuos benignissimum Numen: Tueatur te sub umbrâ alarum suarum, obfirmetque pectus, ut contra malevolos, à quibus nemo nostrum immunis est, illud Conradi Celtis, primi inter Teutones

E 3

Poetæ

(y) Pier. Valerian. Hieroglyphicorum L. 30. fol. 216. b.

Poetæ lauro redimiti, nunquam animo excidere patiaris:
Philosophi esse, malis displicere. Sed nec studiosam Ju-
ventutem sine allocutione dimittere fas est: Beatam me-
ritò te prædico, ò corona mea, imo beatam terque qua-
terque & amplius, cui DEI beneficio & benignissimi Ma-
gistratûs providentiâ, nihil in hoc Athenæo deest, quod
ad mentis culturam requiratur. Utere præsentibus, ne
aliquando frustrà conquerare de amisis. Academicum
vocatur hoc Gymnasium, neque titulus iste novus est, sed in
Catalogis Lectionum, jam pridem autoritate publicâ edi-
tis, legitur. Cave autem, ex eo Academicæ licentiæ
argumentum capias; quin potius Academicæ diligentia
te nomine isto admoneri scito. Cum igitur novo Aca-
demicoque Professore potiaris, tantò magis ingenii ner-
vos intende, ut feliciter iis hìc imbuaris studiis, quæ si
illotis manibus accesseris, minus feliciter in Academiâ
quærentur. **Quod supereft, DEum imploramus OPT.**
MAX. ut servet Serenissimum Regem nostrum, servet
Curiam, servet Ecclesiam: servet & adversus Sathanæ
molimina protegat, hanc Spiritus S. Officinam. Amen.

*** *** ***

*Coronidis loco, ex Friderici Sylburgii SARACENI-
CIS quædam excerpto, atq; Orationi nostræ adjungere pla-
cet, prouti ex Græco in Latinum versa, à laudato Autore
proponuntur. Ita autem illa se habent:*

Ordo

Ordo qui observatur super iis, qui à Saracenis
ad nostram Christianorum puram, veramque
fidem se converterunt.

Primùm is, qui ad rectam fidem accedit, jejunat ad duas septimanas: doceturque, nobis à Domino nostro Jesu Christo in divinis, sanctisque Evangelii traditam precationem, & sacrum fidei symbolum. Deinde sacerdos sacerdotalem sibi stolam circumponens, in baptisterium, præsentibus etiam aliis fidelibus, quotquot adesse voluerint, accersit illum, & ante sanctam piscinam eum rrecto capite statuens, ad ipsum ait: Tu ille, qui à Saracenis hodiè ad Christianorum fidem accedis; non vi aliquà vel necessitate, neque dolo aut simulatione, sed toto animo, corde puro ac sedulo, Christum Christique fidem amante, dic: renuncio toti Saracenorum religioni, anathematizoque Moamedem, qui & Muchumet dicitur; quem Saraceni ut Dei Apostolum & Prophetam honorant. Illoque assentiente, eademque verba dicente, vel per se, vel per interpretem, si ipse Græcè loqui nesciat, vel per susceptorem suum, si est puer, rursum sacerdos infert sequentia, iterumque fit responsio ad eundem modum. Totoque anathematismo completo, diaconus ait: A Domino petamus: & populus: Domine miserere, & quæ sequuntur, & post Amen, eum signans dimittit, & die insequente annumeratur catechumenis.

Est autem anathematizatio Saracenorum talis:

Ego ille, qui à Saracenis hodiè ad Christianorum fidem accedo, non vi aliqua, vel necessitate, neque dolo, aut simulatione; sed toto animo, corde puro ac sedulo, Christum, Christique fidem amante: renuncio toti Saracenorum religioni, anathematizoque Moamedem, qui & Muchumet dicitur; quem Saraceni ut Dei apostolum & prophetam honorant. Anathematizo Alim, Moamedis generum; & Chanasen, Chusenenque filios ejus: item

Apu-

Apupeker, qui & Cubiker dicitur, & Umar & Talchar, & Apupacren Paducen: item Maërie, & Zupeer, & Adellan, & Zeit & Szit, & Saiten, & Uthman, & reliquos omnes symmistas, adjutoresque ac successores Moamedis. Anathematizo Zadoze, & Ale, & Zetheinep, & Omkelthin, primas, cæterisque scœlestiores Moamedis uxores, & Phatman, filiam ejus. Anathematizo eum, qui Curan dicitur; summam videlicet, seu scripturam Moamedis: quam fingit sibi per Archangelum Gabrielem cœlitùs delatam esse; omnemque doctrinam ac legum instituta, narrationes apocryphas, mysteria, & traditiones, ac blasphemias ejus. Anathematizo paradiſum Moamedis, in quo dicit, quatuor esse fluvios ex aquâ turbari nesciâ; lacte nativam dulcedinem non mutante; vino svari & melle defecato: & venturo illo die, quem quingentis annorum millibus circumscribit, Saracenos cum mulieribus suis in eo vitam acturos, carnique & affectibus suis indulturos; & sub umbrâ quarundam arborum, quæ vocantur Sedre, & Talech, comeduros carnes avium, quas concupiscunt, omnisque generis fructus autumnales; ac bhibituros è fonte Caphura, & è fonte Zingerber, cui nomen Salsabila: vinumque potaturos, cuius crama seu mistura hausta sit è fonte Thesnim; eorumque staturas cœlum proceritate suâ tacturas; virorum pariter membra, & mulierum genitalia, quadragenûm cubitorum fore, & absque satietatis tædio coituros, in conspectu Dei: proptereà, inquit, quia Deus pudore non afficitur. Anathematizo eos, qui à Mahomedे nominantur angeli, Arath, & Maroth, Uzapha, & Marua; quos in venerabilibus Deo esse prodigiosè fabulatur. Adhæc etiam eos, qui fabulosè ab illo vocantur Prophetæ atque Apostoli, nempè Chud & Tzalet, sive Salech, item Synaip & Hedres, Dualkiphil & Locman. Anathematizo omnia Moamedis testimonia, quotquot è veteris Testamenti scripturâ citat, pervertens ea atque adulterans; & innumera spargens mendacia de Noë, Abrahamo, Isaaco, Jacobo, Josepho, Jobo, Moysè, Aarone, Davide, Salomone, Eliâ, Jonâ & Zachariâ, Joannis patre. Anathematizo

tizo etiam omnia, quæ barbarâ inscitâque physiologiâ, & de cæteris Dei creaturis & de Sole ac Lunâ fabulatur, caballarios esse dicens. Anathematizo apocrypham illam apud Saracenos doctrinam, & promisionem Moamedis, quæ dicit, eum futurum esse paradisi clavigerum, & in eum introducturum esse septuaginta millia Saracenorum justorum: at peccatores à Deo judicatum iri, appensisque ad colla eorum pittaciis, ita & ipsos in paradiſum intraturos esse, ac Moamedis libertos nominatum iri. Anathematizo leges à Moamede latas de matrimoniis, & matrimoniorum solutione; de mæchantium mulierum purificatione; de uxorum & pellicum numero, omnemque de talibus impuram ejus doctrinam. Anathematizo Moamedis blasphemiam, quâ dicit, Deus, quem vult, in errorem impellere, & quem vult, in bonam viam ducere; & si DEUS vellet, non inter se bellaturos homines; sed ipsum facere, quod vult, omnisque boni pariter, & mali auctorem ipsum esse; tūm Fortunam & Fatum obtainere in omnibus. Anathematizo Moamedis futilitatem, quæ dicit, Dominum, Deumque nostrum Jesum Christum, è Mariâ Moysis & Aaronis forore absque semine natum esse, conceptum de verbo ac Spiritu Dei; & cum adhuc infans esset, volucres è luto finxisse, inflatuque suo animantes eas reddidisse; sed & cœcos sanâsse, mortuos excitâsse, Apostolorumque rogatu à DEO petiisse, &, mensâ è cœlis deductâ, eos aluisse; neque crucifixum aut reverâ mortuum esse ut hominem, sed imaginariè solummodo hæc ab Hebræis passum esse, & interrogatum à DEO, an se DEUM in mundo nominârit, negâsse, ac dixisse: Tu omnia nōsti, & scis, quòd non nominârim me DEUM, aut Filium tuum: Sum enim servus tuus, nec ita superbus sum, ut sic vocari detrectem. Anathematizo Moamedis doctrinam, quæ dicit, Christum non esse Filium DEI; sed Apostolum, & Prophetam: quoniam, inquit, Deus communionis socium non habet, & omnes, qui Christum ei communionis socium dicunt, in gehennâ ignis punientur. Anathematizo Moamedis fabulam, in quâ dicit, DEO domum precationis ab Abrahamo, &

F

Isma-

Ismaele structam esse in Bache, sive Make, aut Makech, quam nominat adoratorium observationis, imperatque, ut, ubicunque sint ac precentur, facies suas ad illam partem convertant. Anathematizo etiam ipsam illam precationis domum in Make; in cuius medio jacere ajunt lapidem magnum, Veneris effigiem in se habentem: honorari autem istum lapidem, quasi Abraham super eo cum Agare coierit; aut camelum ei alligaverit, cum Isaacum sacrificaturus erat; eos autem, qui precatum illuc eunt, alteram manum ad lapidem extendere; altera verò aurem suam tenere atque ita in orbem sese circumagere, donec è vertigine offusis tenebris concidant. Anathematizo etiam ipsum Make, & totum ejus ambitum, & qui à Saracenis ibi contra Christianos jactantur, septem lapides, omnemque ipsorum precationem, cultum ac rituum solennia. Anathematizo Moamedis doctrinam de camelo fœminā; quam, cum DEO sacra esset, ab ejus temporis hominibus, occisam fuisse dicit, & DEUM propterea illos ultum esse. Anathematizo eos, qui matutinum sidus, sive Luciferum, & Venerem adorant; quam Arabum lingvâ Chabar, id est, Magnam nominant. Anathematizo omnia Moamedis instituta, in quibus probra Christianis dicens, Negatores, Communicatores, & Sodalitiarios eos nominat; ac Saracenos ad eos truculenter jugulandos concitat, bellum contra Christianos Viam DEI nominans, & Saracenos, qui in tali bello moriuntur, DEI filios, & Paradiso dignos vocans. Anathematizo scelustum & impurum institutum Moamedis de precibus, in quo & hoc apponit: ut, si non in promptu inveniant aquam, tenuem humum capiant, eaque manus ac facies suas fricent. Anathematizo Moamedis doctrinam de figurâ hominis, in quâ dicit, hominem ex humo, stillâ sanguinis, & materia manducatâ fictum esse; & cum homo fictus esset, cæteros quidem angelos omnes DEI jussu eum adorâsse; at solum Belialem non obedisse, ut eum adoraret.

Et præter hæc omnia, Anathematizo DEUM Moamedis, de quo dicit, eum esse unum DEUM solidum, qui nec genuerit, nec geni-

genitus sit, nec quempiam ei similem extitisse. Prædicta igitur omnia, ipsumque Moamedem, & solidum ejus DEUM Anathematiso, ab eoque me abjungo & conjungo me cum solo vero DEO Christo, & credo in Patrem, Filium & Spiritum sanctum, sanctam, coëssentialemque & inseparabilem Trinitatem; & è Divinâ dispensatione profectam incarnationem, atque ad homines adventum unici, unigenitique Sanctæ Trinitatis Filii, & verbi DEI, qui è Patre ante omnia secula genitus est, & per quem omnia facta sunt: certoque persuasum habeo, hunc verè hominem factum esse, non depositâ tamen divinitate suâ; eundemque verè DEUM esse & verè hominem absque ullâ confusione, mutatione, alteratione, in unâ personâ, & duabus naturis; voluntariè quoque omnia passum esse, & crucifixum carne, ita tamen, ut divinitas passionis expers manserit; sepultum etiam esse, ac tertiâ die resurrexisse, atque sursùm in cœlos assumptum esse, & redditum esse in gloriâ ad judicandum vivos & mortuos. Ac virginem illam, quæ secundum carnem eum peperit, nempè sanctam Mariam virginem, quæ & post partum virgo mansit, propriè, veréque Deiparam, & credo, & dico; veréque matrem DEI inter homines in humanâ naturâ versati; & propterea per DEI gratiam omnis creaturæ dominam, herámque factam, adoro & honoro. Quæque apud Christianos mysticè sacrificantur, panem ac vinum, quæ etiam in divini ritûs peractione ab eis sumuntur, persuasum habeo, credo & confiteor, reverè Domini Jesu Christi corpus ac sanguinem esse, transmutatâ videlicet divinâ illius potentia; idque mente & non oculis perceptibili, omnemque naturalem cogitationem superante modo; quem ipse solus novit: atque ita & ego me illa cum cæteris sumpturum assentior; ut quæ verè caro & sanguis ejus sint, & ad animæ, corporisque sanctificationem, vitam æternam, regnique cœlestis æternitatem adipiscendam sumantur ab illis, qui ea fide perfectâ participant. Sanctumque Christi baptisma puro, sedulóque animo & corde, ac fide sincerâ accipere desidero, certè ac verè persuasum habens, illud mente perceptibilem purificatio-

nem

nem esse, animique pariter & corporis regenerationem. Sed & venerabilem crucem ejusdem veri Christi, DEIQUE nostri, ut quæ non amplius corruptionis & execrationis; sed libertatis & vitæ æternæ instrumentum, victoriæque adversus diabolum ac mortem signum sit: præterea & venerabiles imagines, & salutiferæ illius DEI verbi apud homines in carne apparitionis, & ejus, quæ infallibiliter istud peperit, castæ virginis, DEIque matris, divinorumque Angelorum & sanctorum omnium, ut primitivorum symbola, & accepto, & honoro, atque exoscular.

Sed & ipsos sacros Angelos, sanctosque omnes, qui benè DEO placuere, ut servos illius, fidosque ministros, propter honorem illi habitum, honoro & veneror: atque ita toto animo & corde, veroque animi proposito, ad Christianorum fidem accedo. Si vero cum simulatione ac dolo haec dico, & non ex solidâ totius animi fide, Christumque amanti corde, sit mihi anathema, animaque mea collocetur cum Satana & dæmonibus.

Hucusque Sylburgii Saracenica.

Sequitur

Programma Invitorium.

Quod

Datum der Entleihung bitte hier einstempeln!

Datum der Entleihung bitte hier einstempeln!

digitalisiert	PPN:	289165364

SLUB DRESDEN

3 2098537

Hist. Turc. 495

Hist. Turc. 495.

